

УДК 378

КЛОПОТЕНКО Юлія Сергіївна

студентка 4 курсу
кафедри дошкільної освіти
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
e-mail: ledijulis@yandex.ru

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ

У статті розглянуто процес адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі в сучасних умовах. Автором визначено та детально проаналізовано основні проблеми, які супроводжують процес адаптації першокурсників при вступі у ВНЗ та виявлено певні шляхи їх вирішення.

***Ключові слова:** першокурсник, адаптація, ВНЗ, соціальна адаптація, соціалізація.*

Постановка проблеми. Ми розглядаємо адаптацію як процес творчого і активного пристосування індивіда до умов соціального середовища, зокрема, до умов навчання у ВНЗ, наслідки адаптації та її вплив на соціалізацію особистості. В роботі розглянуто основні проблеми адаптації першокурсників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема адаптації студентів-першокурсників присвячено праці таких вчених, як: Г. Балл, Ф. Березін, Н. Войтович, Н. Жигайло, Н. Кондратова, Т. Кухарева, О. Научитель, Т. Резник, І. Сімаєва, А. Сіомичев, а також багатьох інших учених.

Мета статті – вивчення основних проблем адаптації студентів першокурсників та виявлення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення особистості студента-першокурсника проходить складний процес адаптації. Під адаптацією розуміють процес пристосування організму до змін умов зовнішнього середовища, що оточує індивіда з відчуттям внутрішнього затишку.

Процеси адаптації реалізуються на трьох функціональних рівнях: соціальному, психологічному і фізіологічному. Основна проблема пристосування першокурсників до середовища ВНЗ полягає в соціальній адапції та зміні умов її проведення, які виникають при зміні середовища зі школи на вищий навчальний заклад [1, с. 115]. Соціальна адаптація – це постійний процес пристосування індивіда до умов соціального середовища, а також результат цього процесу.

Важливим аспектом соціальної адаптації є прийняття індивідом соціальної ролі. Цим обумовлене віднесення соціальної адаптації до одного з основних соціально-психологічних механізмів соціалізації особистості. Ефективність соціальної адаптації в значній мірі залежить від того, наскільки адекватно індивід сприймає себе і свої соціальні зв'язки [2].

Отже, протягом навчання у ВНЗ, студент проходить через кілька етапів соціалізації. Визначальним серед них є етап адаптації до нової соціальної ситуації. Від того, які

механізми пристосування та життєдіяльності в нових умовах будуть обрані і закріплені особистістю, залежить результативність майбутньої професійної самореалізації людини [3].

Вступ у вищий навчальний заклад – складний етап в житті людини, оскільки він призводить до значних змін соціального оточення та статусу, поглядів на життя та формування характеру особистості. Період переходу від загальноосвітньої школи до ВНЗ відбувається індивідуально, доволі часто з великим навантаженням нервової системи, що є причиною зниження розумової працездатності та успішності студентів на першому курсі. Проблема адаптації студентів першого курсу до умов навчання у ВНЗ широко обговорюється в наукових публікаціях, так як від успішної адаптації першокурсників багато в чому залежить подальший навчальний процес, професійне становлення та особистісний розвиток майбутнього фахівця.

Першокурсникам доволі важко адаптуватися до умов навчання у ВНЗ, оскільки вони не знають рівня свого інтелектуального розвитку, у них виникають труднощі в навчанні та спілкуванні не тільки через зміну середовища, а й через зміну системи навчання. Під адаптацією студента-першокурсника слід розуміти процес його соціальної, особистісної та розумової здатності до сприйняття змін в середовищі що його оточує.

Процес пристосування першокурсників до нових умов навчання пов'язаний з необхідністю подолання низки труднощів: пристосування до нових форм навчання; прогалини у знаннях отриманих в школі; значно вища інтенсивність розумової праці, більший об'єм знань, які необхідно засвоїти; відсутність підручників, які б повністю відповідали програмі курсу; невміння самостійно працювати з навчальним матеріалом над поглибленням своїх знань; нерівномірність навантажень; більш вимогливе оцінювання знань; зміна соціального оточення; зміна місця проживання; невміння раціонально організувати свій час та інші [4].

А. Кузьмінський поділяє всі труднощі на три групи: соціально-психологічні, навчальні та професійні труднощі.

Соціально-психологічні:

- зміна соціального оточення;
- особливості спілкування з новим оточенням;
- невміння будувати відносини в колективі;
- нові побутові умови;
- недостатня психологічна підготовка до самостійного життя, необхідність самостійно приймати рішення;
- низька самооцінка;
- невміння вибирати раціональний режим праці та відпочинку.

Навчальні:

- відсутність навичок самостійної роботи;
- невміння конспектувати;
- відсутність вміння контролювати свої знання;
- прогалини в отриманих (шкільних) знаннях;
- зростання обсягу та складності навчального матеріалу.

Професійні:

- нечітка професійна мотивація;
- нерозуміння важливості та доцільності вивчення деяких дисциплін для формування професійних знань фахівця;
- сумніви щодо правильного вибору майбутнього фаху;
- недостатня психологічна готовність до оволодіння обраним фахом.

Тож, враховуючи вищезазначене, процес адаптації у кожної особи відбувається індивідуально, тому рівень адаптації залежить від того, наскільки сформовані показники, що сприяють ефективному входженню студента у нове середовище [5, с. 315].

Розрізняють три рівні адаптації студентів: низький, середній, високий. Низький рівень адаптації свідчить про недостатню підготовленість до навчання у вищому навчальному закладі, студент відчуває труднощі при засвоєнні основних положень дисциплін, що вивчаються, йому притаманна висока тривожність, низький рівень комунікативних та організаційних здібностей, він зазнає труднощів у спілкуванні з одногрупниками, тримається відчужено. Середній рівень адаптації студента свідчить про активність під час занять в аудиторії, виявлення інтересу до виконання завдань, високий або середній рівень тривожності, середні комунікативні та організаційні здібності. Високий рівень адаптації студента свідчить про активність в пізнавальній діяльності, низький рівень тривожності, добрі комунікативні та організаційні здібності, дотримання прийнятих в групі норм і правил, прояв ініціативи [1, с. 115–119].

Деякі дослідники виділяють такі етапи адаптації студентів до навчального процесу: фізіологічний (займає від двох тижнів до місяця), психологічний (триває від 21 дня до двох місяців), соціально-психологічний (продовжується майже три роки) [4].

Якщо процес адаптації не відбувається вчасно, то починається розвиток незадоволеності навчанням у ВНЗ і порушення психічних функцій (мислення, мислення, уваги, пам'яті, сприйняття). В результаті цього починає розвиватись процес дезадаптації [6, с. 107–112].

Отже, важливим фактором успішної адаптації, зокрема студентів ВНЗ, є оптимізація умов для адаптації студентів, в яких відбувається цей процес. Проведення тренінгів та різних суспільних заходів направлених на адаптацію та соціалізацію студентів в новому середовищі. А також наявність комплексу необхідних особистісних якостей та навичок у студента, високий рівень мотивації та цілеспрямованості, позитивне ставлення до навчання, а також відповідна орієнтація та бажання для отримання знання для освоєння вибраної ним професії.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Навчання у вищому навчальному закладі є одним з тих видів діяльності, який передбачає велике розумове та нервово-емоційне навантаження. В особливо складне становище потрапляють студенти-першокурсники, які після важких вступних випробувань у навчальний заклад опиняються у незвичних для них умовах. Змінюється ритм життя, відпочинку, сну; з'являються нові переживання та емоції. Саме тому слід виділити процес адаптації, як один з основних процесів в діяльності першокурсника.

Список використаної літератури

1. Гуманітарні науки // Науково-практичний журнал: Кримський державний гуманітарний університет, 2011. – С. 115-119.
2. Про становище молоді в Україні. Доповідь Кабінету Міністрів України у Верховній раді України // Поточ. арх. М-ва України у справах сім'ї та молоді. – К., 1995.
3. Головатий Н. Ф. Соціологія молоді: Курс лекцій. / Н. Ф. Головатий. – К. : МАУП, 1999. – 224 с.
4. Буланова-Топоркова М. В. Педагогіка и психология высшей школы. Учеб. пособие для вузов / М. В. Буланова-Топоркова; Отв. ред. С. И. Самыгин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 544 с.
5. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 484 с.
6. Жигайло Н. Психологічні проблеми адаптації студентів-першокурсників і шляхи їх вирішення / Н. Жигайло // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – №4. – С. 107–112.

References

1. Humanities (2011). Scientific journal: Crimean State Humanitarian University, 115–119.
2. About the position of young people in Ukraine. (1995). The report of the Cabinet of Ministers of Ukraine, in Verkhovna Rada of Ukraine. *Archives of Ministry of Ukraine in Family and Youth Affairs*. – Kyiv.
3. Holovaty N. F. (1999). Sociology of youth: Lectures. – Kyiv: AIDP, 224.
4. Bulanov-Toporkov M. V. (2002). Pedagogy and Psychology of High society school. *Textbook manual for high schools*, Rostov – on – Don: Phoenix, 544.
5. Kuzminskyu A. I. (2005). Pedagogy of high school: academic guide. – Kyiv: Knowledge, 484.
6. Zhyhaylo N. (2004). Psychological problems of first-year students adaptation and their solution. *Pedagogy and Psychology of Professional Education*. №4. 107–112.

KLOPOTENKO Julia,

student of 4th year

Department of Elementary Education,

Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University

e-mail: ledijulis@yandex.ru

PROBLEMS OF ADAPTATION OF STUDENTS FRESHMAN

Abstract. *The process of adaptation implemented into three functional levels: physical, psychological and social. The main problem of adaptation of the freshmen are changing conditions of its, and at the change of environment from school to university Social adaptation – is a constant process of adaptation to individual conditions of the social environment and the result of this process.*

Entry of a young man in the university – difficult stage, because it leads to significant changes in the social environment and status views and character formation of personality. The period of transition from secondary school to college is individually, often with a large load of the nervous system that causes reduction in mental performance and student achievement in the first year. The problem of adaptation of first-year students to the learning environment in high education is widely discussed in scientific publications because of successful adaptation of freshmen depends largely on the further learning process in high education, professional development and personal development of future specialist.

If the adaptation do not begin on time, then begins process of dissatisfaction of study at university and abuse of mental functions (thinking, attention, memory, perception). As a result, begins to grow disadaptation.

Thus, an important factor in successful adaptation of freshman is to optimize conditions for the adaptation of students in which this process occurs. Training and various social measures aimed at adaptation and socialization of students in the new environment. And the presence of a complex of necessary personal qualities and skills a student, a high level of motivation and commitment, positive attitude, as well as on the orientation and desire for knowledge master his chosen profession.

Conclusions and recommendations for further research. *Studying institution of high education is one of those activities, which provides a great mental and nervous and emotional stress. In particular difficulty entering first-year students who, after heavy entrance examinations in educational institutions find themselves in unusual conditions for them. Changing the rhythm of life, rest and sleep; there are new experiences and emotions. Therefore the adaptation should be made as one of the main processes of freshman.*

Keywords: *freshman, adaptation, universities, social adaptation, socialization.*

*Одержано редакцією 21.04.2016
Прийнято до публікації 26.04.2016*